

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 3/2010 vp

Hallituksen esitys laiksi yhdyskuntapalvelusta annetun lain muuttamiseksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä helmikuuta 2010 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi yhdyskuntapalvelusta annetun lain muuttamiseksi (HE 3/2010 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Anne Hartoneva, oikeusministeriö
- kihlakunnansyyttäjä Ulla Oinonen, Itä-Suomen syyttäjänvirasto

- ylitarkastaja Heimo Kangaspunta, Rikosseuraamuslaitos
- apulaisjohtaja Heidi Lind, Etelä-Suomen rikosseuraamusalue/Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimisto
- osastonhoitaja Harriet Kotiranta, Roihuvuoren vanhustenkeskus
- toimitusjohtaja Olavi Kaukonen, A-klinikkasäätiö.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue
- Länsi-Suomen rikosseuraamusalue
- Suomen Kuntaliitto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yhdyskuntapalvelusta annettua lakia siten, että eräät yhdyskuntapalvelun käytännön toimeenpanossa havaitut ongelmat poistuisivat.

Lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että muun kuin työn osuus yhdyskuntapalvelusta voisi olla nykyisen, enintään kymmenen tunnin sijasta enintään kolmekymmentä tuntia. Tämän osuuden sisältönä voisivat olla nykyistä laajemmin uusintarikollisuuden ehkäisemiseksi ja päihdeongelmien vähentämiseksi kehitetyt toimintaohjelmat ja muu yhdyskuntapalvelun suorittamista tukeva toiminta. Lakiin ehdotetaan täsmentäviä säännöksiä siitä, miten yksittäisen yhdyskuntapalvelurangaistuksen täytäntöönpano järjestetään Rikosseuraamuslaitoksessa.

Niin ikään ehdotetaan säädettäväksi, että eräistä tuomitun elämäntilanteesta johtuvista syistä yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano voitaisiin lykätä tai keskeyttää määräajaksi.

Lakiin ehdotetaan säännöstä yhdyskuntapalveluun tuomitun velvollisuudesta olla käyttämättä huumausaineita yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon aikana. Epäiltäessä huumausaineen käyttöä tuomittu olisi velvollinen antamaan virtsa- tai sylkinäytteen. Lakiin ehdotetaan säännöstä tuomitun palvelupaikalla työskentelyn yhteydessä aiheuttaman esine- tai henkilövahingon korvaamisesta, kun teko ei ole ollut tahallinen.

Lakiin tehtäisiin myös vuoden 2010 alusta lukien voimaan tulleen rikosseuraamusalan or-

ganisaatiouudistuksen mukainen viranomaisen nimen muutos, koska Rikosseuraamusvirasto, Kriminaalihuoltolaitos ja Vankeinhoitolaitos yhdistyivät Rikosseuraamuslaitokseksi. Lakiin

ehdotetaan lisäksi eräitä teknisluonteisia täsmennyksiä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä lokakuuta 2010.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Yhdyskuntapalvelu on ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta tuomittava rangaistus, joka käsittää vähintään 20 ja enintään 200 tuntia valvonnan alaisena tehtävää säännöllistä, palkatonta työtä. Yhdyskuntapalvelua on Suomessa käytetty vuodesta 1991 lähtien ensin alueellisena ja sittemmin valtakunnallisena kokeiluna. Yleinen seuraamuslaji yhdyskuntapalvelusta tuli vuonna 1997.

Käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen keskeisenä tarkoituksena on poistaa eräitä yhdyskuntapalvelun käytännön täytäntöönpanossa havaittuja ongelmia ja täsmentää lainsäädäntöä. Esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena sekä puoltaa siihen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Muun kuin työn osuus

Voimassa olevan lain mukaan enintään kymmenen tuntia yhdyskuntapalvelurangaistuksesta voidaan suorittaa muuna kuin työpalveluna. Muun toiminnan kuin työn tarkoituksena on vähentää uusintarikollisuutta ja päihteiden käyttöä sekä edistää yhdyskuntapalvelun suorittamista asianmukaisesti. Muuta toimintaa toteuttavat nykyisin muun muassa päihdeklinit ja Liikenneturva Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymällä tavalla.

Hallituksen esityksessä muun toiminnan kuin työn osuutta yhdyskuntapalvelussa esitetään liittäväksi 30 tuntiin. Työn osuuden olisi kuitenkin oltava vähintään puolet tuomitusta tuntimäärästä. Lakivaliokunta kannattaa kuntouttavien toimenpiteiden osuuden lisäämistä, sillä näin

voidaan entistä paremmin edistää edellä mainittuja tavoitteita vähentää uusintarikollisuutta ja päihdeongelmia. Tämä on tärkeää, koska lähes joka toisen yhdyskuntapalveluun tuomitun rangaistuksen perusteena on törkeä rattijuopumus ja päihteiden käyttö tai päihderiippuvuus on yleinen ongelma myös muilla muusta rikoksesta yhdyskuntapalveluun tuomituilla. Muun kuin työn osuuden lisääminen mahdollistaa myös uusien toimintamuotojen kehittämisen ja käyttöönoton.

Kuntouttavien toimenpiteiden lisääminen esitetyllä tavalla ei tuo muutosta siihen nykyisen lain lähtökohtaan, että yhdyskuntapalvelu on luonteeltaan keskeisesti työpalvelu. Saadun selvityksen mukaan oikeusministeriössä on vastikään aloitettu yhdyskuntaseuraamuksia koskevan lainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelu toimikuntatyönä, ja tässä yhteydessä arvioidaan myös yhdyskuntaseuraamuksen kehittämisen edellytyksiä. Valiokunta pitää kokonaisuudistuksen valmistelua tärkeänä ja katsoo, että sen yhteydessä on aiheellista kiinnittää huomiota päihdeongelmien yleisyyteen tuomittujen keskuudessa. Arvioitaessa kuntouttavien toimenpiteiden asemaa yhdyskuntapalvelussa on toisaalta otettava huomioon, että päihdeongelmaisten kuntouttaminen tapahtuu kuntien vastuulla.

Päihteettömyys ja sen valvonta

Voimassa olevan lain mukaan tuomittu ei saa palvelupaikalla tai täytäntöönpanon vaatimissa tilaisuuksissa käyttää alkoholia tai muuta päihdyttävää ainetta eikä olla sellaisen vaikutuksen alainen. Esityksen keskeisenä tavoitteena on tehostaa päihteettömyyden valvontaa, sillä muiden päihteiden kuin alkoholin käytön valvontaa ja testauskeinot eivät käytännössä ole riittäviä. Tavoitteen toteuttamiseksi esitetään nykyistä

luotettavampia menetelmiä huumausaineiden käytön testaamiseksi. Lisäksi esitetään, että huumausaineita koskeva käyttökielto koskisi koko yhdyskuntapalvelun aikaa, ei vain työ- tai toimintavelvoitteen aikaa, kuten alkoholin käyttökielto.

Lakivaliokunta pitää tärkeänä, että kaikkien päihteiden käyttöön voidaan puuttua tehokkaasti ja uskottavasti, sillä päihteettömyys on yhdyskuntapalvelun onnistumisen edellytys. Vastavaa valvontaa toteutetaan vankiloissakin. Myös palvelupaikkojen ja niiden saatavuuden kannalta on keskeistä, että päihteiden käyttöä valvotaan uskottavasti. Se, että huumausaineiden käyttö on jo itsessään kriminalisoitu, ei käytännössä ole riittävän tehokas keino puuttua huumausaineiden käyttöön yhdyskuntapalvelussa, minkä vuoksi huumausaineiden käytön kieltäminen myös yhdyskuntapalvelulain mukaan on perusteltua. Huumausaineiden käyttökiellon ulottamista koko yhdyskuntapalvelun aikaan puoltaa paitsi se, että huumausaineiden käyttö on jo itsessään rikos, myös se, että huumausaineiden käytön tarkan ajankohdan osoittaminen on käytännössä vaikeaa. Nykyistä luotettavampien testausmenetelmien käyttöönotto edistää myös yhdyskuntapalveluun tuomitun oikeusturvaa. Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta pitää mainittuja muutosehdotuksia kannatettavina.

Huumausaineiden käyttökiellon ja tehostuvan päihteettömyyden valvonnan arvioidaan jonkin verran lisäävän yhdyskuntapalvelurangaistusten muuntamista vankeudeksi. Toisaalta päihteiden käytön valvonnan tehostaminen ja muun toiminnan kuin työn osuuden lisääminen voivat parantaa yhdyskuntapalvelun suorittamisen edellytyksiä ja näin ehkäistä päihdeongelmia yhdyskuntapalvelun aikana.

Yksityiskohtaiset perustelut

Laki yhdyskuntapalvelusta annetun lain muuttamisesta

Johtolause. Johtolauseeseen on tehty muutama lakitekniinen tarkistus.

5 a §. Täytäntöönpanon lykkäys tai keskeytys. Voimassa olevaan lakiin esitetään lisättäväksi 5 a § yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon määräaikaisesta lykkäämisestä tai keskeyttämisestä. Täytäntöönpanon lykkääminen ja keskeyttäminen määrääjäksi pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa on Rikosseuraamuslaitoksen harkinnassa ja edellyttää, että kyseessä oleva syy tosiasiallisesti estää yhdyskuntapalvelun suorittamisen. Lykkääminen ja keskeyttäminen määrääjäksi merkitsevät sitä, että täytäntöönpano siirtyy myöhemmän ajankohtaan. Mahdollisia väärinkäytöksiä epäiltäessä Rikosseuraamuslaitoksen ei tarvitse myöntää lykkäystä tai keskeytystä ja jo myönnetty lykkäys tai keskeytys voidaan peruuttaa.

Pykälän 1 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitos voi lykätä tai keskeyttää yhdyskuntapalvelun määrääjäksi, jos yhdyskuntapalvelun suorittamiselle on tuomitun sairaudesta, päihdekuntoutukseen osallistumisesta, asevelvollisuuden suorittamisesta tai muusta näihin rinnastettavasta hyväksyttävästä syystä johtuva tilapäinen este. Momentin mukaan tuomitun sairaus on hyväksyttävä syy lykätä tai keskeyttää täytäntöönpano määrääjäksi. Perustelujen mukaan säännöksen on tarkoitus koskea lähinnä tilanteita, joissa tuomitun sairaus aiheuttaisi melko pitkäaikaisen työkyvyttömyyden. Keskeytystä ei siten tehtäisi nuhakuumeen tai muun vastaavan tavanomaisen ja lyhytaikaisen sairauden perusteella, sillä tällaisia poissaoloja on käytännössä sen verran runsaasti, ettei olisi voimavarojen käytön kannalta tarkoituksenmukaista tehdä näissä tapauksissa keskeytyspäätöksiä. Jos ennakkoimaton, lyhytaikainen sairauspoissaolo on kuitenkin toistuvaa, Rikosseuraamuslaitos voi 6 §:n 2 momentin nojalla pidentää toimeenpanosuunnitelmassa vahvistettua suoritusaikaa enintään kolmella kuukaudella. Jotta myös säännösten tasolla on mahdollisimman selkeää, milloin tuomitun sairaus voi olla täytäntöönpanon lykkäämisen tai keskeyttämisen perusteena, lakivaliokunta ehdottaa, että 5 a §:n 1 momentin ilmaisua täsmennetään perustelujen mukaisesti koskemaan muita kuin lyhytaikaisia tuomitun sairauksia. Lisäksi valiokunta toteaa selvyyden

vuoksi, että 7 §:n 4 kohdassa säädetty tuomitun velvollisuus ilmoittaa Rikosseuraamuslaitokselle palveluun saapumisen esteestä ja sen syystä sekä vaadittaessa esittää ilmoitetun esteen todenperäisyydestä todistus tai selvitys koskee muun muassa sairastumisia niiden kestosta riippumatta.

Selvyyssyistä valiokunta ehdottaa myös, että momentissa mainitaan esimerkkinä hyväksyttävästä syystä paitsi asevelvollisuuden myös siviilipalveluksen suorittaminen. Lisäksi yhdyskuntapalvelun käytännön toimeenpanossa tehtyjen havaintojen perusteella valiokunta katsoo, että esimerkkinä hyväksyttävästä syystä on tarpeen mainita lapsen hoitaminen sairausvakuutuslaissa (1224/2004) tarkoitetun äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainrahakauden aikana. Lisäys mahdollistaa sen, että vanhemmuus ja pienen lapsen etu voidaan ottaa huomioon yhdyskuntapalvelun suorittamisessa. Esimerkiksi sairausvakuutuslaissa tarkoitettu äitiysrahakausi koskee verraten lyhyttä ajanjaksoa ennen ja jälkeen lapsen syntymän, ja tämä ajanjakso on äidin ja lapsen terveyden sekä lapsen hoidon kannalta kaikkein kriittisin. Isyysrahakauden huomioon ottamista puoltavat paitsi vanhemmuuden myös tasa-arvon edistämiseen liittyvät syyt. Myös äitiysrahakauden jälkeisen vanhempainvapaan pitäminen voi olla hyväksyttävä syy lykätä tai keskeyttää täytäntöönpano määräajaksi esimerkiksi siltä osin kuin pienen lapsen hoito on tuonakin aikana siinä määrin tosiasiallisesti riippuvainen tuomitusta, että yhdyskuntapalvelun suorittaminen kyseisenä aikana muodostuu kohtuuttoman vaikeaksi.

Pykälän 2 momentin mukaan täytäntöönpanoa voidaan lykätä myös silloin, kun aloittamiselle on ehdottoman vankeusrangaistuksen tai muun yhdyskuntaseuraamuksen suorittamisesta johtuva este. Kyse on tilanteesta, jossa ehdottoman vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon suorittaminen sijoittuvat osin samaan aikaan. Rikoslain 6 luvun 11 §:ssä säädetään niistä tilanteista, joissa vankeusrangaistus on este yhdyskuntapalveluun tuomitsemiselle. Mainittu rikoslain säännös koskee tuomitsemisvaiheessa huomioon otettavia seikko-

ja, kun taas nyt käsiteltävänä oleva momentti jo tuomitujen rangaistusten täytäntöönpanovaihetta ja erilajisten rangaistusten täytäntöönpanon mahdollistamista. Rikoslain säännös ei siten valiokunnan mielestä muodosta estettä esitetyn momentin lisäämiselle yhdyskuntapalvelulakiin.

7 §. Tuomitun velvollisuudet. Lakivaliokunta ehdottaa, että pykälän 3 kohtaa laajennetaan siten, että asiallisen käyttäytymisen vaatimus ulotetaan paitsi palvelupaikalle myös muihin yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon tilanteisiin.

7 a §. Päihitteettömyyden valvonta. Pykälän 2 momentissa säädetään niistä toimenpiteistä, joihin 1 momentissa tarkoitettu päihdevalvonta antaa aiheita. Jos tuomitun todetaan puhalluskokeen perusteella olevan alkoholin vaikutuksen alainen, Rikosseuraamuslaitoksen on ryhdyttävä 7 b §:ssä tai 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin. Momentissa viitattu 7 b § koskee suullisen tai kirjallisen huomautuksen antamista ja 8 §:n 1 momentti tilanteita, joissa velvollisuuksien rikkominen on törkeää ja joissa asiasta tulee ilmoittaa syyttäjälle. Niissä tilanteissa, joissa tuomittu on käyttänyt huumausainetta, Rikosseuraamuslaitoksen on aina ryhdyttävä 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin.

Käytännössä ne tilanteet, joissa tuomittu on alkoholin vaikutuksen alainen, eroavat vakavuudeltaan toisistaan. Tämän vuoksi on perusteltua, että Rikosseuraamuslaitos voi ryhtyä eri toimenpiteisiin sen mukaan, kuinka vakavasta rikkomuksesta on kyse. Momentin sanamuodon perusteella ei kuitenkaan ole aivan selvää, millaisissa tapauksissa Rikosseuraamuslaitoksen tulee ryhtyä 7 b §:ssä ja milloin taas 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin. Jotta on selvää, että 8 §:n 1 momentin toimenpiteisiin ryhtyminen edellyttää sitä, että alkoholin vaikutuksen alaisena olemista voidaan pitää olosuhteet kokonaisuutena huomioon ottaen törkeänä, valiokunta ehdottaa 7 a §:n 2 momentin sanamuotoa täsmennettäväksi mainitulla tavalla.

8 §. Törkeä velvollisuuksien rikkominen. Pykälässä säädetään törkeästä velvollisuuksien rik-

komisesta. Pykälän *1 momentin* mukaan törkeää velvollisuuksien rikkomista on muun muassa se, että tuomittu on päihtynyt palvelupaikalla. Edellä 7 a §:n 2 momentin perusteluihin viitaten valiokunta ehdottaa, että momenttiin lisätään viittaus 7 a §:n 2 momenttiin sen selkeyttämiseksi, että niissä tilanteissa, joissa päihtymystila johtuu alkoholin käytöstä, päihtymyksen pitäminen törkeänä velvollisuuksien rikkomisena edellyt-

tää olosuhteiden ottamista huomioon kokonaisuutena.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

yhdyskuntapalvelusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yhdyskuntapalvelusta 12 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1055/1996) 1 §:n 2 momentti, 2, 4, 6, 7, 7 a ja 7 b §, 8 §:n 1 momentti, 8 a §, 9 §:n 1 momentti, 11 §:n 1 momentti sekä 12 §:n 1 ja 3 momentti,

sellaisina kuin ne ovat 1 §:n 2 momentti, 7, 7 a ja 7 b §, 8 §:n 1 momentti ja 8 a § laissa 66/2003, 2 § (*poist.*), 9 §:n 1 momentti, 11 §:n 1 momentti sekä 12 §:n 1 ja 3 momentti laissa 138/2001, (*poist.*) 4 § laissa 538/2003 ja 6 § mainituissa laeissa 138/2001 ja 66/2003, sekä

lisätään lakiin uusi 2 a § ja lakiin siitä mainitulla lailla 538/2003 kumotun 3 §:n tilalle uusi 3 §, 5 §:ään, *sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 66/2003*, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi sekä lakiin uusi 5 a ja 12 a § seuraavasti:

1, 2, 2 a ja 3—5 §
(Kuten HE)

5 a §

Täytäntöönpanon lykkäys tai keskeytys

Rikosseuraamuslaitos voi lykätä tai keskeyttää yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon määräajaksi, jos yhdyskuntapalvelun suorittamiselle on tuomitun *muusta kuin lyhytaikaisesta* sairaudesta, päihdekuntoutukseen osallistumisesta, asevelvollisuuden tai siviilipalveluksen suorittamisesta, *lapsen hoitamisesta* sairausvakuutus-

laissa (1224/2004) tarkoitetun äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahakauden aikana tai muusta näihin rinnastettavasta hyväksyttävästä syystä johtuva tilapäinen este. Rikosseuraamuslaitos toteaa täytäntöönpanon lykkäystä edellyttävän esteen olemassaolon täytäntöönpanon aloittamisen yhteydessä ja täytäntöönpanon keskeytystä edellyttävän esteen olemassaolon täytäntöönpanon kuluessa.

(2—4 mom. kuten HE)

6 §
(Kuten HE)

7 §

Tuomitun velvollisuudet

Yhdyskuntapalveluun tuomitun tulee:

(1 ja 2 kohta kuten HE)

3) käyttäytyä asiallisesti palvelupaikan henkilökuntaa, asiakkaita ja muita henkilöitä kohtaan; *sama vaatimus koskee myös muita palvelun täytäntöönpanon vaatimia tilaisuuksia;*

(4—8 kohta kuten HE)

7 a §

Päihteettömyyden valvonta

(1 mom. kuten HE)

Jos tuomitun todetaan puhalluskokeen perusteella olevan alkoholin vaikutuksen alainen, Rikosseuraamuslaitoksen on ryhdyttävä 7 b §:ssä (*poist.*) tarkoitettuihin toimenpiteisiin. *Jos alkoholin vaikutuksen alaisena olemista voidaan olosuhteet kokonaisuutena huomioon ottaen pitää törkeänä, Rikosseuraamuslaitoksen on ryhdyttävä 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin.* Jos tuomitun virtsa- tai sylkinäytteen perusteella todetaan käyttäneen päihdyttävää ainetta, positiivinen pikatestitulos on varmistettava laboratoriossa, joka täyttää huumausainetestien tekemisestä säädetyt laatuvaatimukset. Samoin on meneteltävä, vaikka pikatestitulos on negatiivinen, jos on perusteltua syytä epäillä päihitystilaa. Jos varmistettu tulos

osoittaa tuomitun käyttäneen 7 §:ssä tarkoitettua huumausainetta taikka lääkettä muutoin kuin mihin hänellä on oikeus, Rikosseuraamuslaitoksen on ryhdyttävä 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin.

7 b §

(Kuten HE)

8 §

Törkeä velvollisuuksien rikkominen

Jos tuomittu ei aloita yhdyskuntapalvelun suorittamista, jättää sen suorittamisen kesken, suullisesta tai kirjallisesta huomautuksesta piittaamatta ei noudata velvollisuuttaan, on 7 a §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla päihtynyt palvelupaikalla tai palvelun täytäntöönpanon vaatimissa tilaisuuksissa taikka muulla tavoin törkeästi rikkoo 7 §:ssä säädettyä velvollisuutta, Rikosseuraamuslaitoksen on viipymättä ilmoitettava asiasta syyttäjälle. Samalla Rikosseuraamuslaitoksen on kiellettävä yhdyskuntapalvelun aloittaminen tai määrättävä palvelun suorittaminen keskeytettäväksi.

— — — — —
8 a, 9, 11, 12, 12 a ja 12 b §

(Kuten HE)

Voimaantulosäännös

(Kuten HE)

Helsingissä 9 päivänä huhtikuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Janina Andersson /vihr	Jari Larikka /kok
vpj.	Anna-Maja Henriksson /r	Sanna Lauslahti /kok
jäs.	Esko Ahonen /kesk	Outi Mäkelä /kok
	Kalle Jokinen /kok	Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
	Timo Kalli /kesk	Tero Rönni /sd
	Ilkka Kantola /sd	Kari Uotila /vas
	Sampsa Kataja /kok	Mirja Vehkaperä /kesk.
	Krista Kiuru /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila.